

Hekmät toplioquqi

«*Həmmə ix biməniliktur!*»

¹ Yerusalemda padixah bolqan, Dawutning oqli «Hekmät toplioquqi»ning sözliri: —□

² «Bimənilik üstigə bimənilik!» — dəydu «Hekmät toplioquqi» — «Bimənilik üstigə bimənilik! Həmmə ix biməniliktur!»□ ■

³ Quyax astida tartqan japaqidin insan nemə paydioqa erixər?□ ■

⁴ Bir dəwr ötidu, yənə bir dəwr kelidu;
Biraq yər-zemin mənnggügə dawam qilidu;■

⁵ Kün qiqidu, kün patidu;

□ **1:1 «Hekmät toplioquqi»** — yazoquqi özining Sulayman ikənlikini kərsitidu. Bu nuqta 16-ayət, 2:7-ayət qatarliqlarda ispatlinidu. Kitabning nami əsliy ibraniy tilida «Qohəlet» deyilidu, uning mənisi: «topliuquqi» «rətligüqi» degən mənədə bolup, biz uni «hekəmə toplioquqi» (demək, «oy-pikirlərni rətligüqi») dəp tərijmə qilduk. Bəzilər uni yənə «Təlim bərgüqi», «Wəz eytquqi» dəpmu tərijmə qilidu. □ **1:2 «Bimənilik üstigə bimənilik!»** — ibraniy tilida «biməniliklərnin biməniliki!». Bu huddi «Küylərnin küy» «əng güzəl küy» deyilgəngə ohxaxtur, «biməniliklərnin biməniliki» bəlkim «hayatlik ələmdə «əng bimənilik ixtur!»» degənni bildürüxi mumkin. ■ **1:2 Zəb. 62:9; 144:4** □ **1:3 «Kuyax astida»** — bu «Hekmät toplioquqi»diki aqquqluq sözdur. Yazoquqining bayanlirininin kəpinqisi «asmandin (Hudadin) kəlgən wəhiy» bilən əməs, bəlkı «kuyax astida» yaki «aptar asti»diki kəzqarax bilən eytiləqan. U qəstən xundak kəz-qaraxni sözləydu. «Kirix səz» wə «koxumqə səz»imiznimu kəring. ■ **1:3 Top. 2:22; 3:9** ■ **1:4 Zəb. 104:5**

Wə qikidioğan jayoğa qarap yənə aldirap mangidu.

⁶ Xamal jənubka qarap soqıdu;
Andin burulup ximaloğa qarap soqıdu;
U aylinip-aylinip,

Hərdaim öz aylanma yolioğa qaytidu.

⁷ Barlıq dəryalar dengizoğa qarap akıdu, birak dengiz tolmaydu;

Dəryalar qaysi jayoğa akқан bolsa,

Ular yənə xu yərgə qaytidu. ■

⁸ Barlıq ixlar japaoğa toloqandur;

Uni eytip tügətküqi adəm yoqtur;

Kəz kərüxtin,

Kulak anglaxtin hərgiz toymaydu.

⁹ Boloğan ixlar yənə bolidioğan ixlardur;

Kiloğan ixlar yənə kilinidu;

Kuyax astida heqқandak yengilik yoqtur. ■

¹⁰ «Mana, bu yengi ix» degili bolidioğan ix barmu?

U bəribir bizdin burunqi dəwrlərdə allıqəqan bolup ötkən ixlardur.

¹¹ Burunqi ixlar həzir heq əslənməydu;

Wə kəlgüsidə bolidioğan ixlarmu ulardin keyin yaxaydioğanlarning esigə heq kəlməydu. □

Sulaymanning təjribisi

■ **1:7** Ayup 38:8, 9, 10; Zəb. 104:8-10 ■ **1:9** Top. 3:15

□ **1:11** «... **kəlgüsidə bolidioğan ixlarmu ulardin keyin yaxaydioğanlarning esigə heq kəlməydu**» — demək, yengi dəwrdə «yengi» deyilən bir ix qıqқан bolsa, xu ix əməliyəttə burunqi dəwrdlərdə məwjut boloğan ixtur. Həzırkı dəwrdikilər burunqi dəwrlərnı bilməydu yaki untuoğan, bu ixni «yengi!» dəydu.

¹² Mänki hekmet toplioquçi Yerusalemda Israiloqa padixah bolqanmən; ¹³ Mən danalıq bilən asmanlar astida barlıq qilinoqan ixlarni ketirkinip izdaxkə kəngül qoydum —

Hulasəm xuki, Huda insan balilirining öz-özini bənd qilip upritix üqün, ularoqa bu eoqir japani təkdim qilqan! ¹⁴ Mən kuyax astidiki barlıq qilinoqan ixlarni kərüp qıktım, — Mana, həmmisi bimənilik wə xamalni qoqliqandək ixtin ibarəttur.

¹⁵ Əgrini tüz qiloqili bolmas;

Kəmni toluk dəp sanioqili bolmas.□

¹⁶ Mən öz kənglümdə oylinip: «Mana, mən uluqolinip, məndin ilgiri Yerusalem üstigə barlıq həküm sürgənlərdin kəp danalıqqa erixtim; mening kənglüm nurqun danalıq wə bilimgə erixti» — dedim.

¹⁷ Xuning bilən danalıqni bilixkə, xuningdək təwilik wə əhmikanilikni bilip yetixkə kəngül qoydum; muxu ixnimu xamal qoqliqandək ix dəp bilip yəttim. ¹⁸ Qünki danalıqning kəp boluxi bilən azab-oqubətmu kəp bolidu; bilimini kəpəytküqining dərd-əlimimu kəpiydu.

2

Tamaxini tetip beqix

¹ Mən kənglümdə: «Qeni, mən özümgə tamaxining təmini tetioquzup baqimən; kənglüm eqilsun!» — dedim. Biraq mana, bumu

□ **1:15 «... toluk dəp sanioqili bolmas»** — demək, təminligili bolmas.

biməniliktur. □ ■ 2 Mən külkə-qaqqaqqa «Təwilik!» wə tamaxioqa «Uning zadi nemə paydisi?» — dedim. 3 Kənglümdə öz bədinimni xarab bilən qandaq rohländuroqili bolidioqanlığını (danalıq bilən özümni yetəkligən halda) bilixkə berilip izdəndim, xuningdək «sanaklıq künliridə insan balilirioqa yahxilik yətküzidioqan nemə paydilik ixlar bar?» degən tügünni yəxsəm dəp əhmikanilikni qandaq tutup yetixim kerəklisini intilip izdidim. □

4 Mən uluq quruluşlaroqa kirixtim; özüm üqün öyləni saldim; özüm üqün üzümzarlarıni tiktim;

5 Özüm üqün xahanə baq-baqılarni yasidim; ularda hərhil mewa beridioqan dərəhləni tiktim;

6 Özüm üqün ormandiki baraksan dərəhləni obdan suqirix üqün, kəlkəkləni yasap qıktim; 7 Kullaroqa wə dedəklərgə igə boldum; öyümdə ulardin tuquloqanlarmu meningki idi; Yerusalemda məndin ilgiri boləqanlarıning həmmisiningkidin kəp mal-waranlar, qoy wə kala padilirim bar boldi. 8 Öz-özümgə altun-kümüxləni, padixahlarıning həm

□ 2:1 «kənglüm eqilsun» — bu ibarining baxqa birhil tərjimisi: «yahximu-yahxi əməsmu, kərüp baqay».

■ 2:1 Luqa 12:19 □ 2:3 «Danalıq bilən özümni yetəkligən

halda» — muxu ibarining mənişi: «Bu ixlarning həmmisidə u hərdaim öz-özigə diqqət qilip, qiloqan ixlarning rast əhmiyiti bar-yokluqini təxürətti» degənlik boluxi mumkin.

«əhmikanilikni ... tutup yetix» — Sulaymanning «əhmikanilikni «tutup yetix»i bolsa həyatning əhmiyitini, adəmgə «yahxilik yətküzidioqan ... paydilik ixlar»ni tepixka tosaləq bolidioqan birər sir barmu-yokmu?» degən məsilini təxürəx üqün idi.

hərkäysi ölkilərninğ hərhil ətiwarlıq alahidə gəhərlirini yiođdim; kız-yigit nahxiqilarođa həmdə adəm balilirininğ dilkəyərlirogə, yəni kəpligən güzəl kenizəklərgə igə boldum.□

⁹ Uluođ boldum, Yerusalemda məndin ilgiri boləqanlarning həmmisidin ziyadə ronak tap-tim; xundak boləqini bilən danalıqim məndin kətmidi. □ ¹⁰ Kəzlirimgə nemə yakқан bolsa, mən xuni uningdin ayimidim; öz kənglümgə heqқandak huxallikni yak demidim; qünki kənglüm barlıq əjrimdin xadlandi; mana, bular öz əjrimdin boləqan nesiwəm idi. ¹¹ Andin öz qolum yasiođanlirininğ həmmisigə, xundakla singdürgən əjrimninğ nətijisigə qarısam, mana, həmmisi bimənilik wə xamalni qođliođandək ix idi; bular quyax astidiki heq paydisi yok ixlardur.

¹² Andin zəhnimni yiođip uni danalıqқа, təwilik wə əhmikanilikкə qaraxқа koydum; qünki padixahtin keyin turidođan adəm nemə kilalaydu? — kilsimu allıqaqan kilinođan ixlardin ibarət bolidu, halas! ■ ¹³ Xuning bilən nur qarangođuluktin əwzəl boləqandək, danalıqning biojərəzliktin əwzəllikini kərup yəttim.

¹⁴ Dana kixininğ kəzliri bexididur, əhmək bolsa qarangođulukta mangidu; biraқ ularođa ohxax birla ixning bolidođanlikini qūxinip yəttim.

□ **2:8** «altun-kümüxlər» — ibraniy tilida: «kümüx-altunlər».

□ **2:9** «...xundak boləqini bilən danalıqim məndin kətmidi» — 3-ayəttə deyiligəndək, u yənila bu kilođan ixlarning rast əhmiyiti bar-yoklukiođa diқkət kilip, təxürüp yürətti.

■ **2:12** Top. 1:17; 7:23

□ 15 Kənglümdə: «Əhməkkə bolidioğan ix mangimu ohxax bolidu; əmdi mening xundak dana boluxumning zadi nemə paydisi?!» — dedim. Andin mən kənglümdə: «Bu ixmu ohxaxla biməniliktur!» — dedim. 16 Qünki mənggügə dana kixi əhməkkə nisbətən heq artuq əslənməydu; qünki kəlgüsidiki künlərdə həmmə ix allıkaqan untulup ketidu; əmdi dana kixi qandak əlidu? — Əhmək kixi bilən billə! 17 Xunga mən həyatka əq boldum; qünki quyax astida qilinoğan ixlar manga eşir kələtti; həmmisi bimənilik wə xamalni qoqlioqandək ix idi. 18 Xuningdək mən quyax astidiki barlıq əjrimgə əq boldum; qünki buni məndin keyin kəlgən kixigə qaldurmaslıqqa amalim yox idi. 19 Uning dana yaki əhmək ikənlikini kim bilidu? U bəribir mən jəpalıq bilən singdürgən həmdə danalıq bilən ada qiloğan quyax astidiki barlıq əjrim üstigə həküm süridu. Bumu biməniliktur. 20 Andin mən rayimdin yandim, kənglüm quyax astidiki jəpa tartqan barlıq əjrimdin ümidsizlinip kətti. 21 Qünki əjrini danalıq, bilim wə əp bilən qiloğan bir adəm bar; birək u əjrini uningə heq ixlimigən baxka birsining nesiwisi boluxka qalduruxi kerək. Bumu bimənilik wə intayin aqqıq külpəttur. 22 Qünki insan quyax astida özini upritip, özining barlıq əmgikidin wə kənglining intilixliridin nemigə igə bolidu? ■ 23 Qünki uning barlıq künliri azablıqtur, uning əjri oqəxliktur; hətta keqidə uning kəngli heq

□ 2:14 «...ularəja ohxax birla ixning bolidioğanliki» — bu «birla ix» əlümnü deməqçi. ■ 2:22 Top. 1:3; 3:9

aram tapmaydu. Bumu biməniliktur.

²⁴ Insan üçün xuningdin baxka yahxi ix yokki, u yeyixi, iqixi, öz jenini öz əjridin huzur alduruxidin ibarəttur; buni Hudaning qolidindur, dəp körüp yəttim. ■ ²⁵ Qünki uningsiz kim yeyəlisun yaki besip ixliyəlisun? □ ²⁶ Qünki u öz nəzirigə yaqıdıoğan adəmgə danalıq, bilim wə xadliqni ata kılıdu; biraq gunahkar adəmgə u mal-mülük yioqip-toplaxka japalıq əmgəkni beridu, xuningdək u yioqip-topliqinini Hudaning nəziridə yahxi bolənoğa tapxuridioğan kılıdu. Bumu bimənilik wə xamalni qoqlioğandək ixtin ibarəttur.■

3

Həyat pəsilliri

¹ Hər bir ixning muwapıq pəsli bar, asmanlar astidiki həmmə arzuning öz waqtimu bar;□

² Tuoquluxning bir waqti bar, əlüxningmu bir waqti bar;

Tikix waqti bar, tikilgənni səküx waqti bar;

■ **2:24** Top. 3:12, 22; 5:18; 8:15 □ **2:25** «**Qünki uningsiz kim yeyəlisun yaki besip ixliyəlisun?**» — baxka ikki hil təjimişi: «Uningsiz kim yeyəlisun yaki huzur alalisun?» yaki «Məningdin (Sulaymandin) baxka kim yeyəlisun, yaki besip ixliyəlisun?».

■ **2:26** Ayup 27:16, 17; Pənd. 28:8; Top. 3:13 □ **3:1** «**Hər bir ixning muwapıq pəsli bar, ... həmmə arzuning öz waqtimu bar**» — oqurmənlər ixlarning «öz pəsli» yaki «öz waqti» degənni «Huda bekitkən waqit»ni yaki bolmisa pəkət «muwapıq, toqra kəlgən waqit»ni kərsitidioğanlikini pərək etixi kərək.

³ Öltürüx waqti bar, saqaytix waqti bar;
 Buzux waqti bar, qurux waqti bar;
⁴ Yioqlax waqti bar, külüx waqti bar;
 Matəm tutux waqti bar, ussul oynax waqti bar;
⁵ Taxlarni qeriwetix waqti bar, taxlarni yioqip-
 toplax waqti bar;
 Quqaklax waqti bar, quqaklaxtin özini tartix
 waqti bar;■
⁶ Izdax waqti bar, yokaldi döp waz keqix
 waqtimu bar;
⁷ Yirtix waqti bar, tikix waqti bar;
 Sükut kelix waqti bar, söz qilix waqti bar;
⁸ Söyüx waqti bar, nöpätlinix waqti bar;
 Urux waqti bar, tinqlik waqti bar.

Insan Huda bekitkän waqit-päsillärni bilmäydu

⁹ Ixligän öz ixliginidin nemä payda alidu?
 ■ ¹⁰ Män Huda insan baliliriqä yükligän,
 ixlöp japa tartix keräk bolqan ixni körgänmən.
¹¹ U hər bir ixning waqti kəlgəndə güzəl bo-
 lidioqanliqini bekitkän; u yənə mənggülükni
 insanlarning kəngligə salqan; xunga, insan Hu-
 daning öz hayatioqä baxtin ahiriqiqə nemini
 bekitkənlikini bilip yətməstur.□

■ 3:5 1Kor. 7:5 ■ 3:9 Top. 1:3 □ 3:11 «U hər bir ixning waqti kəlgəndə güzəl holidioqanliqini bekitkän...» — bu ayət intayin muhim. Huda insanlarqä, kənglidə hayatining mənggülük əhmiyitini sezixni ata qilqan. Biraq öz gunahlıri tüpəylidin, insanlar buning əhmiyitining zadi nemə ikənlikini, Hudaning əzliri üqün bekitkän pilanining waqti-saətlirini bilip yətməydu. «Koxumqə söz»imizdə uning üstidə tohtilimiz.

12 İnsanlarğa hayatida xadlinix wə yaxlilik kılıxtin baxka əwzəl ix yok ikən dəp bilip yəttim.

13 Xundakla yənə, hər bir kixining yeyix-iqixi, özining barlıq əjridin huzur elixi, mana bu Hudaning sowoşidur.

14 Hudaning kılolanlirining həmmisi bolsa, mənggülük bolidu, dəp bilimən; uningğa heqnərsini koxuxka wə uningdin heqnərsini eliwetixkə bolmaydu; Hudaning ularni kılolanlirining səwəbi insanni Özidin əymindürüxtur. 15 Həzir bololanliri ötkəndimu boləndur; kəlgüsidə bolidioğan ix allıkağan boləndur; Huda ötkən ixlarni soraydu.□

Adalətsiz ixlər

16 Mən kuyax astida yənə xu ixni kərdümki — sorak ornida, xu yərdə həlihəm rəzillik turidu; həkkəniylik turux kerək boləğan jayda, mana rəzillik turidu! 17 Mən kənglümdə: «Huda həkkəniy həm rəzil adəmni sorakka tartidu; qünki hər bir arzu-məksət wə hər bir ixning öz waqti bar» — dedim.

18 Mən kənglümdə: — Bundak boluxi insan balilirining səwəbidindir; Huda ularni sinimakqi, *bu ixlər* ular əzlrining pəkət haywanlarğa ohxax ikənlikini kəruxi üqün boləğan, dəp oylidim. 19 Qünki insan balilirining

□ **3:15 «Huda ötkən ixlarni soraydu»** — «soraydu» degəning ibraniy tilidiki baxka mənisi «izdəydu». «Ötkən ixlarni soraydu» degəning mənisi: «Huda ötkən ixlarni sürüxtürüp adəmlərdin hesab alidu» degənlik bolsa kerək. Baxka birhil təjimişi: «Huda ötkən ixlarni yənə boləquzidu».

bexioqa kelidioqini haywanlaroqimu kelidu, ularning keridioqini ohxax bolidu. Ulardin aldinkisi kandak olgan bolsa, keyinkisimu xundak elidu, ularda ohxaxla birla nepes bardur.

Insanning haywanlardin heq artuqçiligi yok; qunki hemme ix bimenciliktur. ²⁰ Ularning hemmisi bir jayqa baridu; hemmisi topa-qangdin qikkan, hemmisi topa-qangoqa kaytidu. ■ ²¹ Kim adem balilirining rohini bilidu? U yukiroqa qikamdu, buni kim bilidu? Haywanlarning rohi, u yer tegige quxamdu, kim bilidu?

²² Xuning bilen men insanning oz ejridin huzurlinixidin artuq ix yoktur, dep kerdum; qunki mana, bu uning nesiwisidur; qunki uni ezidin keyin bolidioqan ixlarni keruxke kim elip kelidu?

4

Jabir-zulumoqa karax

¹ Andin men kaytidin zehnimni yoiqip quyax astida daim boluwatqan barliq zorluq-zumbulukni kerdum; mana, ezilgenlarning kez yaxliri! Ularqa heq teselli berguqi yok idi; ularni ezgenlarning kuqluk yolenquki bar idi, biraq ezilgenlerge heq teselli berguqi yok idi. □ ² Xunga men allikaqan olup ketken olguqilarni tehi hayat bolqan tiriklerdin ustun

■ 3:20 Yar. 3:19 □ 4:1 «**Ularni ezgenlarning kuqluk yolenquki bar idi**» — baxqa birhil terjimisi: «Ularni ezguqiler terapte kuq bar idi».

döp तरीپلیدی; ³ xundakla bu ikki hil kixilərdin bəhtlikı tehi apiridə bolmioğan kixidur; çünki u kuyax astida kılinoğan yamanlıqlarnı heq körüp bakmioğan.

Rəqiblikning biməniliki

⁴ Andin mən barlıq əjir wə barlıq hizmətning utukliridin xuni körüp yəttimki, u insan-ning yekininı kərəlməslikidin bolıdu. Bunu bimənilik wə Xamalni qoqlıoqandək ixtur.

⁵ Əhmək qol koxturup, öz gəxini yəydu. ■

⁶ Japa qekip xamalni qoqlap oqumini toxkuzimən degəndin, qanggilini toxkuzup hatirjəmlikdə bolux əladur. □

Aqkəzlükning türtkisidə ixləx

⁷ Mən yənə zəhnimni yioqıp, kuyax astidiki bir bimənilikni kərdum; ⁸ birsi yaloquz, tikəndək bolsimu, xundakla nə oqlı nə aka-ukisi bolmisimu — birək uning japasining ahiri bolmaydu, uning kəzi baylıqlaroqa toymaydu. U: «Mən bundək japalıq ixləp, jenimdin zadi kimgə

■ 4:5 Pənd. 6:10; 24:33 □ 4:6 «Japa qekip Xamalni qoqlap oqumini toxkuzimən degəndin, qanggilini toxkuzup hatirjəmlikdə bolux əladur» — 4-ayəttə mən-pəət-abruy izdəxning biməniliki kərsitilidu; 5-ayəttə «Hə-qnemə kılmaymən, paydisi yok» degən hurunluk pozitsiyini əyibləydu: 6-ayəttə bu ikki yolning otturidiki durus yolni kərsitilidu.

yahxilik qaldurimən?» — degənni sorimaydu. Bumu bimənilik wə eoqir japadin ibarəttur.□

Həmrəhlik

⁹ Ikki birdin yahxidur; qünki ikki bolsa əmgikidin yahxi in'am alidu. ¹⁰ Yikilip kətsə, birsi həmrəhini yələp kətüridu; birək yaloquz hələttə yikilip kətsə, yeligüdək baxka birsi yok bolsa, bu kixining həliqə way!

¹¹ Yənə, ikkisi billə yatsa, bir-birini illitidu; lekin birsi yaloquz yatsa kəndək illitilsun? ¹² Yənə, biraw yaloquz bir adəmni yengiwaloqan bolsa, ikkisi uningə taqabil turalaydu; xuningdək üq qat aroqamqə asan üzülməs.

Inawətning bihudiliki

¹³ Kəmbəoqəl əmma aqil yigit yənə nəsihətning ətiwarini qilmaydioqan kəri əhmək padixahtin yahxidur; ¹⁴ Qünki gərqə u bu padixahtning padixahtlikida kəmbəoqəl bolup tuoquloqan bolsimu, u zindandin təhtkə olturuxqə qikti.□

¹⁵ Mən quyax astidiki barlik tirikləarning axu ikkinqini, yəni *padixahtning* ornini baskuqini, xu

□ 4:8 «**Birsi yaloquz, tikəndək bolsimu, ...**» — ibraniiy tilida «Birsi yaloquz, ikkinqisi (ikkinqi adəm) yok boləqan həlda bolsimu,...». «**U: «Mən bundək jəpalik ixləp, jənimdin zadi kimgə yahxilik qaldurimən?» — degənni sorimaydu**» — bəzi baxka tərjimilərdə: «U: «Mən zadi kim üqün jəpalik ixləp, öz jənimdin yahxilikni qaldurimən?» — dəp ökünüdu» dəp oqulidu. □ 4:14 «**Gərqə u bu padixahtning padixahtlikida kəmbəoqəl bolup tuoquloqan bolsimu,...**» — bu ayətning qaysi gəwdilik əhwalni kərsətkənliki həzir bizgə enik əməs.

yigitni qollaydioanlikini kerdum. ¹⁶ Barlik h lk, yəni ularning aldida turoqan barlik puqralar sanaksiz bolsimu, biraq ulardin keyinkiler yigitinmu razi bolmaydu; bumu bimənilik w  xamalni qoqliqandək ixtur. □

5

Nasih t — baxqilaroqa ihlasm n k r n xka tirixitin hezi bol

¹ Hudaning  yig  baroqanda, awaylap y rgin;  hm kl rq  qurbanliklarni sunux  q n  m s, b lki anglap boysunux  q n yeqinlaxqin; q nki əhməklər rəzillik qiliwatqini bilm ydu. □

² Aozingni yeniklik bilən aqma; kənglüng Huda aldida birnemini eytixka aldirmisun; q nki Huda  rxl rd , sən y r y zididurs n; xunga

□ **4:16 «...yəni ularning aldida turoqan barlik puqralar»** — «ular» deg n kim? B lkim birinqi «q ri» padixah w  uningdin keyin t htk  olturoqan yigitni kərsitixi mumkin. **«barlik puqralar sanaksiz bolsimu, biraq ulardin keyinkiler yigitinmu razi bolmaydu»** — Sulayman məlum bir misal toqruluk sezl watidu. Bu «q ri padixah» Saul padixahqa, «yax yigit» Dawut padixahqa ohxutilidu; biraq döl ularning  zini k rs tm ydu (Dawut zindanda yatmioqan). G pning poskallisi xuki, yurtning pikri tayanqisizdur; ikkinqi padixah p k t bir m zgilla qarxi elindi, biraq h lk tezla uningdin yüz  r p, uning t hpisini untup, uni qollimidi. Bu bir bimənilik!

□ **5:1 «... hm kl rq  qurbanliklarni sunux  q n  m s, b lki anglap boysunux  q n yeqinlaxqin»** — bu nasih tning m nisi qurbanliklar yahxi  m s, deg nlik  m s,  lw tt ; p k t qurbanlikni  hm kl rq , bim n  sunmaslik ker k, deg nliktur.

sözliring az bolsun. ³ Qünki ix көp bolsa qüxmu көp boloqandäk, gәp көp bolsa, әhmәkning gepi bolup qalidu. □

⁴ Hudaqә qәsәm iqsәng, uni ada qilixni ke-qiktürmә; qünki U әhmәqlәrdin һuzur almaydu; xunga qәsimingni ada qiloqin. ■ ⁵ Qәsәm iqip ada qilmioqandin көrә, qәsәm iqmәsliking tüzüktur. ■ ⁶ Aqzing teningni gunahning ihtiyariqә koyuwәtmisun; pәrixтә aldida: «Hata sözlәp saldim» demә; nemixқа Huda gepingdin oqәzәplinip kolliring yasioqanni һalak qilidu? □ ⁷ Qünki qüx көp bolsa bimәnilikmu көp bolidu; gәp көp bolsimu ohxaxtur; xunga, Hudadin қorkқin! ■

Nәpisi yaman mәnsәpdarlar

⁸ Sән namratlarning ezilgәнlikini yaki yәrlik mәnsәpdarlarning һәq-adalәtni zorawanlarqә qayrip koyoqanlikini көrsәng, bu ixlardin һәyran qalma; qünki mәnsәpdardin yukiri yәнә birsi көzlimәktә; wә ulardinmu yukirisimu

□ **5:3** «... **gәp көp bolsa, әhmәkning gepi bolup qalidu**» — bu sözlәrdә көzdә tutuloqini bәlkim әhmәqlәrning biһudә qәsәm iqidoqanliqi boluxi mumkin. ■ **5:4** Qel. 30:3; Qan. 23:20 ■ **5:5** Qan. 23:20, 21 □ **5:6** «**pәrixтә aldida**» — qaysi pәrixтә? «Pәrwәrdigarning pәrixтisi» boluxi kerәk. Ibraniy tilida «әlqi» wә «pәrixтә» deganlәр bir sөz bilәnla ipadilinidu. Kahin һәм pәrixтә Hudaning «әlqi»sidur («Mal.» 2:7ni көrüng). ■ **5:7** Pәnd. 10:19

bardur. □ ⁹ Birak nemila bolmisun yər-tuprak həmmə adəmgə paydiliqtur; hətta padixahning özimu yər-tuprakka tayinidu.□

Pul

¹⁰ Kümüxkə amrak kümüxkə qanmas, bayliqlarəqa amrak öz kirimigə qanmas; bumu biməniliktur. ¹¹ Mal-mülük kəpəysə, ularni yegüqilərmu kəpiyidu; mal igisigə ularni kəzləp, ulardin huzur elixtin baxqa nemə paydisi bolsun?

¹² Az yesun, kəp yesun, əmgəkqining uyquşi tatliqtur; birak bayning tokluğu uni uhlatmas.□

Bayliqlarəqa baqlıq yənə bir bimənilik

□ **5:8 «Sən namratlarning ezilgənlikini ... kərsəng, bu ixlardin həyran qalma;»** — Sulayman padixah əzi adil padixah boləqini bilən, uning təwəndiki qatlammu-qatlam yərlik mənəpdarlarıning qiriklixixini tizginliyəlixı qəklıktur.

□ **5:9 «Birak nemila bolmisun yər-tuprak həmmə adəmgə paydiliqtur; hətta padixahning özimu yər-tuprakka tayinidu»** — ibraniy tilida bu ayətni qüxinix təs. Bizningqə Sulayman adəmnıng diqqitini həkümətnıng qiriklixip kətkənlikigə əməs, bəlki əng muhımiəqa, yəni Hudaning yahxilıki (tupraktiki ziraətlər arqılık boləqan yahxilıki)əqa qarətməqçi. Baxqa birhil tərjimisi: «Birak omumən kilip eytkanda, əzi terıqqulik kilidiəqan padixah zemınəqa paydiliqtur». Bu tərjiminıng mənisi: «Zeminni baxquridiəqan birsi bolsa (bolupmu padixah əzi terıqqulikni qüxənsə), bu bəribir həkümətsizliktin, qalaymikənanqılıktin, həkimiyyətsizliktin yahxi» degəndək. Oqurmənlər baxqa tərjimilərnımu uqritixi mumkin. □ **5:12 «...birak bayning tokluğu uni uhlatmas»** — «bayning tokluğu» bəlkim ikki bislik söz bolup: (1) uning baylıqıdin ənsirəxliri; (2) ziyadə kəp tamak yəp, həzim bolmaslıqini kərsitixi mumkin.

¹³ Mən quyax astida zor bir külpətni kərdüm — u bolsimu, igisi özigə ziyan yətküzidioğan baylıqlarni toplaxtur; ¹⁴ xuningdək, uning baylıqliri balayi'apət tüpəylidin yökilixidin ibarəttur. Undağ adəmnıng bir oqlı bolsa, *ooqlıning* kəlioğa kəldurəudək həqnemisi yök bolıdu. ¹⁵ U apisining kərsikidin yalingaq qıkip, kətkəndimu yalingaq pəti ketıdu; u özining japalıq əmgikidin kəlioğa aləudək həqnemini epkətəlməydu. ■ ¹⁶ Mana bumu eoqır ələmlık ix; qünki u kəndəğ kəlgən bolsa, yənə xundəğ ketıdu; əmdi uning xamaləğa erixix ügün əmgək kıləinining nemə paydisi? ¹⁷ Uning barlıq künliridə yəp-iqkini kərangəolulukta bolup, oqəxlıki, kesəllıki wə hapılıki kəp bolıdu.

Əmgəkning mewisidin huzur elix

¹⁸ Mana nemining yaramlıq wə güzəl ikənlikini kərdum — u bolsimu, insanning Huda uningəğa təkdım kıləğan əmrining hər bir künliridə yeyix, iqix wə quyax astidiki barlıq mehnitidin huzur elixtur; qünki bu uning nesiwisidur. ■ ¹⁹ Huda hər birsini baylıqlarəğa, mal-dunyaəğa igə boluxkə, xuningdək ulardin yeyixkə, öz rizkını qəbul kılıxkə, öz əmgikidin huzur elixkə muyəssər kıləğan bolsa — mana bular Hudaning sowəitidur. ²⁰ Qünki u əmridiki tez ətidioğan künliri üstidə kəp oylanmaydu; qünki Huda uni kənglining xadlıki bilən bənd kılıdu.

6

Həmmə adəm həyatning ləzzitini tetiyalmaydu

¹ Kuyax astida bir yaman ixni kərdum; u ix adəmlər arisida kəp kərülidu —

² Huda birsigə bayliqlar, mal-dunya wə izzət-hərmət təksim kildi, xuning bilən uning öz kəngli halioqinidin həqnərsisi kəm bolmidi; birak Huda uningə buların huzur elixka muyəssər kilmidi, bəlki yat bir adəm uların huzur alidu; mana bu bimənilik wə eoqir azab-tur.

³ Birsi yüz bala kərüp kəp yil yaxixi mumkin; birak uning yil-künliri xunqilik kəp bolsimu, uning jeni bəhtni kərmisə, hətta gərnı kərmigən bolsimu, tuqulup qaqrıp kətkən bowak uningdin əwzəldur dəymən. □ ⁴ Qünki qaqrıoqan bala bimənilik bilən kelidu, qarangoqulukta ketidu, qarangoquluk uning ismini qaplaydu; ⁵ U künnimu kərmigən, bilmigən; birak həq bolmioqanda u birinqisigə nisbətən aram tapkandır. ■

⁶ Bərək, həliki kixi hətta ikki həssə ming yil yaxıoqan bolsimu, birak bəhtni kərmisə, əhwali ohxaxtur — hər bir kixi ohxax bir jayoqə baridu əməsmu?

Jawabsiz soallar

□ **6:3** «**hətta gərnı kərmigən bolsimu,...**» — demək, u əlməydu. Baxka birhil tərjimisi: «wə yaki dəpnə kılınmioqan bolsa,...». ■ **6:5** Ayup 3:16; Zəb. 58:7-8

7 Adəmning tartқан barlıq japası öz aqzi üqündur; birak uning ixtihasi hërgiz qanmaydu. 8 Xundaқта dana kixining əhməktin nemə artuqçilığı bolsun? Namrat kixi baxkılar aldida qandaq mengixni bilgən bolsimu, uning nemə paydisi bolsun? 9 Kəzning kərüxi arzu-həwəsning uyan-buyan yürüxidın əwzəldur. Bundaq qılıxmu bimənilik wə xamalni qoşliqandək ixtur. 10 Ətüp kətkən ixlarning bolsa allıqaqan nami bekitilip ataloqan; insanning nemə ikənlikimu ayan boloqan; xunga insanning əzidin kudrətlik boluquçi bilən qarxilixioqa bolmaydu. □

11 Qünki gəp qanqə kəp bolsa, bimənilik xunqə kəp bolidu; buning insanoqa nemə paydisi? □

12 Qünki insanning əmridə, yəni uning sayidək tezla ətidioqan mənisiz əmridiki barlıq künliridə uningəqa nemining paydilıq ikənlikini kim bil-sun? Qünki insanoqa u kətkəndin keyin quyax astida nemə ixning bolidioqanlıqini kim dəp berəlisun? ■

□ **6:10 «Ətüp kətkən ixlarning ... allıqaqan nami be-
kitilip ataloqan»** — mənisı hər bir ix aldın'ala Huda tərıpıdın bekitilgən bolsa kerək. **«Insanning nemə ikənlikimu ayan
boloqan»** — baxqa birhil tərjimisi: «Insanning nemə ikənlikimu bilingən (demək, Huda tərıpıdın)» (xunga uning bilən qarxilixix bihudiliktur). Birak ayətni insanning ajiz bəndə ikənlikini təkitleydu, dəp qaraymız. □ **6:11 «Qünki gəp qanqə
kəp bolsa,..»** — muxu yərdə «gəp» insanning Huda bilən qarxilixidioqan gəplirini kərsətsə kerək. Baxqa birhil tərjimisi: «qünki bihudilikni kəpəytidioqan ixlar kəptur...» ■ **6:12** Top. 8:7; Zəb. 144:4; Yak. 4:13, 14

7

Yənə birqanqə həkmät wə pakitlar — pakitlaroqa yüzlinix kerək!

¹ Yahxi nam-abroy kimmätlik tutiyadin əwzəl; adəmning əlüx küni tuoqulux künidin əwzəldur.■

² Matəm tutux öyigə berix ziyapət-toy öyigə berixtin əwzəl; qünki axu yərdə insanning aqiwiti ayan kilinidu; tirik boləqanlar buni kəngligə püküxi kerək.■

³ Oqəlik külkidin əwzəldur; qünki qirayning pərixanlıki bilən kəlb yaxhilinidu.

⁴ Dana kixining kəlb matəm tutux öyidə, birək əhməkning kəlb tamaxining öyididur.

⁵ Əhməklərnin nahxisini angliqandin kərə, dana kixining tənbihiini angliqin; ■ ⁶ Qünki əhməkning külkisi kəzan astidiki yantəqlarning paraslixidək, halas; bumu biməniliktur.□ ■

Insanning qolidin kelidioqini qəkliktur

⁷ Jəbir-zulum dana adəmni nadanoqa aylاندuridu,

Para bolsa kəlbni həlak kəlidu.□

⁸ İxning ayioqi bexidin əwzəl;

■ **7:1** Pənd. 22:1 ■ **7:2** Yh. 11:31 ■ **7:5** Pənd. 13:18; 15:31, 32 □ **7:6** «**kəzan astidiki yantəqlarning paraslixidək...**» — yantəqning kəygən qəoqdiki awazi küqlük, birək təpti intayin kışka. ■ **7:6** Zəb. 58:9 □ **7:7** «**Jəbir-zulum dana adəmni nadanoqa aylاندuridu,...**» — jəbir-zulum yürgüzgən dana kixi özini aq-qarini pərək etəlməydoqan nadan kəlidu. Baxka birhil tərjimisi: «Jəbir-zulum yürgüzgüqi dana kixini sarang kəlidu, para bolsa uni təlwə kəlidu».

Səwr-takətlik roh təkəbbur rohtin əwzəldur.

⁹ Rohingda hapa boluxқа aldirima;

Qünki hapilik əhməklərning baqrida qonup yatidu.

¹⁰ «Nemixқа burunqi künlər hazırqi künlərdin əwzəl?» — demə; qünki sening bundak sorioqining danalixtin əmäs.

Danalixning əwzəlliki

¹¹ Danalix mirasқа ohxax yahxi ix, kuyax nuri kərgüqilərgə paydiliktur. ¹² Qünki danalix pul panah boləandək, panah bolidu; birak danalixning əwzəlliki xuki, u öz igilirini hayatқа erixtüridu.

¹³ Hudaning qiləanlirini oylap kər; qünki U əgri qiləanni kim tüz qilalisun?

¹⁴ Awat künidə huzur al; wə yaman künidimu xuni oylap kər: — Huda ularning birini, xundakla yənə birinimu təng yaratqandur; xuning bilən insan əzi kətkəndin keyin bolidioqan ixlarni bilip yetəlməydu.

«Kuyax astidiki» danalix

¹⁵ Mən buning həmmisini bimənə künlirimdə kərüp yəttim; həkkanıy bir adəmning öz həkkanıyliki bilən yokilip kətkənlikini kərdüm, xuningdək rəzil bir adəmning öz rəzilliki bilən əmrini uzaratқанliqini kərdüm. ¹⁶ Əzüngni dəp həddidin ziyadə həkkanıy bolma; wə əzüngni dəp həddidin ziyadə dana bolma;

sən öz-özüngni alakzadə kilməqçimusən? □
 17 Özüngni dəp həddidin ziyadə rəzil bolma, yaki əhmək bolma; öz əjiling toxmay turup ölməkçimusən? □ 18 Xunga, bu *agahni* qing tut, xuningdin u *agahnimu* qolungdin bərmigining yahxi; qünki Hudadin kərkiđioğan kixi hər ikkisi

□ 7:16 «**Özüngni dəp həddidin ziyadə həkkanıy bolma; wə özüngni dəp həddidin ziyadə dana bolma;...**» — Sulaymanning muxu gepidin heqkim: «Həkkanıylikning «artuq», «həddidin ziyadə» dəydiöğan dərjisi bolidu» dəp oylimisa kerək. Həkkanıylik degən həkkanıyliktur. Bu yərdə gəp həjwiylük, kinayilik bilən eytilöğan. Həlkilik söz «özüngni dəp» — demək, həkkanıy bolmaqçı bolöğan bu kixining məqsiti Hudani tonux əməs, pəkət Hudaning bərikitigila erixix degəndin ibarət, halas; 15-ayəttə deyilgən əhwalöqa qarioqanda, həkkanıy wə dana adəmlərmu pəxkəllikkə uqrixixi mumkin. Undağ əhwalda ular agahlandıurulmisa, «Nemixka bu külpətlər beximoqa qüxti» dəp «alakzadə bolup ketixi» mumkin. Baxka birhil tərjimisi wə qüxənqisi: «Özüngni həddidin ziyadə həkkanıy kərsətmə; wə özüngni həddidin ziyadə dana kərsətmə. Öz-özüngni həlak kilməqçimusən?». Yənə baxka birnəqqə hil qüxənqisimu bar. □ 7:17 «**Özüngni dəp həddidin ziyadə rəzil bolma, yaki əhmək bolma;...**» — heqkim Sulaymanning bu gepining mənisini: «Rəzillikning «normal» yaki ««əqilgə siöjdu» dəydiöğan dərjisi bar» dəp oylimisa kerək. Bu gəp bəlkim allikağan rəzillixip kətkən adəmlərgə qaritip kinayilik bilən eytilöğan boluxi mumkin. 15-ayəttiki: «Rəzillik paydılik boluxi mumkin, rəzillikimni kəpəytmən» degəngə qarita, Sulayman bu agahni qoxup eytidu. Rəzil adəmlər bəribir əlidu; birak rəzil adəmlər bundağ kinayilik gəpni qəbul kilsa, heq bolmioqanda xu yol bilən ularning bexioqa qüxidoğan jaza tehimu awup kətməydu. Yənə baxka birnəqqə hil qüxənqisimu bar.

bilən utuqluq bolidu.□

Adamlar gunahkar boloaqqa, danalik nahayiti zərürdür

¹⁹ Danalik dana kixini bir xəhəni baxkuridioğan on həkümrandin ziyadə küqlük kilidu.

²⁰ Bərħək, yər yüzidə daim mehribanlik yürgüzidioğan, gunah sadir kilmaydioğan həkkanıy adəm yoktur.■

²¹ Yənə, həkləning həmmila gəp-sözlirogə anqə diqqət kilip kətmə; bolmisa, öz hizmətkaringning sanga lənət oquoanliqini anglap kəlixing mumkin. ²² Qünki kənglündə, özüngningmu xuningoqa ohxax baxkilaroqa kəp qətim lənət kiləanliqingni obdan bilisən.

Insanning danaligining qəklikliki

²³ Bularning həmmisini danalik bilən sinap baktim; mən: «Dana bolimən» desəmmu, əmma u məndin yirək idi. ²⁴ Barlik yüz bərgən ixlar bolsa əqlimizdin yirək, xuningdək intayin sirliktur; kim uni izdəp bilip yetəlisun?□

²⁵ Mən qin kənglүmdin danalik wə əqliy bilimni bilixkə, sürüxtürüxkə wə izdəxkə, xundaqla rəzillikning əhməqliqini, əhməqliqning təlwilik

□ **7:18** «...hər ikisi bilən utuqluq bolidu» — demək, Hudadin kərkidioğan adəm Sulaymanning yuqiriki 16-17-ayəttiki ikki agaqlandıruxi bilən azduruxtin kutulidu. Yənə baxka birnəqqə hil qüxənqisimu bar. ■ **7:20** 1Pad. 8:46, 47; 2Tar. 6:36; Pənd. 20:9; 1Yuhə. 1:8 □ **7:24** «intayin sirlik» — ibraniy tilida «qongkur, qongkur» dəp ipadilinidu.

ikänlikini bilip yetixkə zehnimni yioıdim. ■

²⁶ Xuning bilən kengli tor wə kıltak, kolliri asarət bolıan ayalning ölümdin aqqıq ikänlikini baykıdim; Hudani hursən kılidioıan kixi uningdin özini kaçuridu, birak gunahkar adəm uningıa tutulup kalidu. ■

²⁷ Bu baykıııanlirimııa kara, — dıydu hekmet toplioquı — pakıtlarni bir-birigə baıılap selixturup, əkil izdidim; ²⁸ mening kəlbim uni yənıla izdiməktə, birak tehi tapalmidim! — Ming kixi arisida bir durus ərkəkni taptim — birak xu ming kixi arisidin birmu durus ayalni tapalmidim. □ ²⁹ Mana kergin, mening baykıııanlirim pəkət muxu birla — Huda adəmni əsli durus yaratkan; birak adəmlər bolsa nuroıunlıııan hiylə-mikirlərnı izdıydu.

8

Birnəqqə nəsihətlər

■ **7:25** Top. 1:17; 2:12 ■ **7:26** Pənd. 5:3; 6:24-35; 7:6-27; 22:14

□ **7:28** «Ming kixi arisida bir durus ərkəkni taptim — birak xu ming kixi arisidin birmu durus ayalni tapalmidim» — bu bayan bizgə Sulaymanning özining keyinki hayatining qandak bolıdıııanlıkı toııruluq həwər bilən təminləydu. Uning kıız-ayallar toııruluq bolııan həwiri nədin kəlgən? U qandaktu «ming ayal» bilən tonuxkanmu? Təwrattiki «Padixahlar» kıışmidin bilimizki, uning nuroıunlıııan ayal-kenizəkliri bar idi wə ularning təsiri bilən ahirida Hudaning yolidin yıraklıxıp, butpərəslikkə aldinip kətkənidi.

1 Kim dana kixigə təng kelələydu? Kim ixlarni qüxəndürüxni bilidu? Kixining danalıki qirayini nurluk qilidu, yüzining sürini yorutidu.

2 Padixahning pərmanioğa kulak selixingni dəwət kilimən; bolupmu Huda aldida iqkən kəsəm tüpəylidin xundak kilöjin. □ ■ 3 Uning aldidin qikip ketixkə aldirima; yaman bir dəwani kollaxta qing turma; qünki padixah nemini halisa xuni qilidu. □ 4 Qünki padixahning sözi hokuktur; kim uningöğa: «Özliri nemə kilila?» — deyəlisun? 5 Kim

padixahning pərmanini tutkan bolsa heq yamanlikni körməydu; dana kixining kengli həm pəytnei həm yolni pəmliyələydu. ■

6-7 Qünki hər bir ix-arzuning pəyti wə yoli bar; insan keyinki ixlarni bilmigəqkə, uning dər-dəlimi özini kattik basidu. Kim uningöğa qandak bolidioqanlikini eytalisan? ■

8 Heqkim öz rohiğa igə bolalmas, yəni heqkimning öz rohini ezidə qaldurux hokuki yoktur; heqkimning əlüx künini öz qolida tutux hokuki yoktur; xu jəngdin keqixqa ruhsət yoktur; rəzillik rəzillikkə berilgüqilərnəni

□ **8:2 «bolupmu Huda aldida iqkən kəsəm tüpəylidin xundak kilöjin»** — bu kəsəm padixahning Huda aldida iqkən kəsimi (adil, bitərəp bolux üqün) bolsa kerək; bəzi alimlar, kəsəm puqrələarningki (padixahqa sadik bolux üqün), dəp qaraydu. ■ **8:2** Pənd. 24:21 □ **8:3 «Uning padixahning aldidin qikip ketixkə aldirima»** — bu söz bəlkim padixahqa qarxi qikix, yaki uningdin razi bolmaslik toqruluk bir aqahlandırux boluxi mumkin. **«yaman bir dəwani kollaxta qing turma»** — baxqa birhil tərjimisi: «(padixahning) ixi sanga eoçir kəlsimu ada kilixni keqiktürmə». ■ **8:5** Rim. 13:3 ■ **8:6-7** Top. 6:12

qutkuzmas.■

Bəzi bihudə baxqa ixlar

⁹ Bularning həmmisini kərüp qıqtım, xundakla quyax astida qılinoqan hər bir ixka, adəmning adəm üstigə hokuk tutkanlıki bilən ularoqa ziyan yətküzidioqan muxu waqıtka kəngül qoydum.□

¹⁰ Xuningdək rəzillərninğ dəpnə qılinoqanlıkini kərdüm; ular əslidə muqəddəs jayoqa kirip-qıqip yürətti; ular *muqəddəs jaydin* qıkipla, rəzil ixlarni qıloqan xu xəhər iqidə mahtilidu tehi! Bumu biməniliktur!□

¹¹ Rəzillik üstidin həküm tezdin bəja kəltürülmigəqkə, xunga insan balilirining kəngli rəzillikni yürgüzüxkə pütünləy berilip ketidu.

¹² Gunahkar yüz ketim rəzillik qilip, künlirini uzartsimu, Hudadin kərkidioqanlarninğ əhwali ulardin yahxi bolidu dəp bilimən; qünki ular

■ **8:8** Ayup 14:5; Zəb. 39:5-6 □ **8:9** «**Bularning həmmisini kərüp qıqtım,... ularoqa ziyan yətküzidioqan muxu waqıtka kəngül qoydum**» — bu ayətninğ baxqa birnəqqə hil tərjimisi: «Bularning həmmisini kərüp qıqtım, xundakla quyax astida qılinoqan hər bir ixka kəngül qoydum; adəmning adəm üstigə hokuk tutuxininğ özigə ziyan yətküzidioqan waqıtı bar» yaki «Bularning həmmisini kərüp qıqtım, xundakla quyax astida qılinoqan hər bir ixka kəngül qoydum; adəmning adəm üstigə hokuk tutuxininğ ularoqa (baxqa adəmlərgə) ziyan yətküzidioqan waqıtı bar». □ **8:10** «**...xu xəhər iqidə mahtilidu**» — bəzi kədimki kəqürülmiliridə: «mahtilidu» degənninğ ornida «untulidu» degən səz tepilidu. Biz aloqan nusha aldi-kəyni səzlərgə baqlıqku dəymiz.

uning aldida qorkıdu. □ ■ 13 Birak rəzillərnin əhwalı yahxi bolmaydu, uning künliri sayidək tezla ətüp, künliri uzartilmaydu, qünki u Huda aldida qorkmaydu.□

14 Yər yüzidə yürgüzülgən bir bimənilik bar; bexioqa rəzillərnin qılqını boyiqə kün qüxidioqan həqqaniy adəmlər bar; bexioqa həqqaniy adəmlərnin qılqını boyiqə yaxxilik qüxidioqan rəzil adəmlərmu bar. Mən bu ixnimu bimənilik dedim. 15 Xunga mən tamaxini tərıplidim; qünki insan üqün quyax astida yeyix, iqix wə huzur elixtin yahsi ix yoktur; xundak qilip uning əmgikidin bolqan mewə Huda təkdim qılqan quyax astidiki ərnrining barlıq künliridə özıgə həmrah bolıdu.■

16-17 Kənglümni danalıqni wə yər yüzidə qılınqan ixlarni bilip yetix üqün koyoqanda, xundakla Huda qılqan barlıq ixlarni kərginimdə xuni baykıdim: — İnsan hətta keqə-kündüz kəzlrıgə uykuni kərsətmisimu, quyax astidiki barlıq ixni bilip yetəlməydu; u uni qüxinixkə qanqə intilsə, u xunqə bilip yetəlməydu. Hətta dana kixi «Buni bilip yəttim» desimu, əməliyəttə

□ **8:12 «Gunahkar ... künlirini uzartsimu»** — bəzi gunahkar məlum jəhəttin eytkənda, pulı yaqi baxqa amalioqa tayınıp, «künlirini uzartıdu». Bu əhwal waqıtlıq, əlwəttə. ■ **8:12 Zəb.** 37:7-12, 18-20; Pənd. 1:33; Yəx. 3:10 □ **8:13 «...uning künliri sayidək tezla ətüp, künliri uzartilmaydu»** — yənə birhil tərjimisi: «...u künlərnı sayını uzartqəndək uzartmaydu». ■ **8:15 Top.** 2:24; 3:12, 22; 5:18; 9:7

u uni bilip yətməydu. □

9

Huda bizgə dostmu, düxmənmu? — ölümgə yüzlinix

¹ Mən xularning həmmisini enikləx üqün kəngül koydum; xuni baykidimki, məyli həkkanıy kixi yaki dana kixi bolsun, xundakla ularning barlık kılolanlıri Hudaning kolididur, dəp baykidim; insan özıgə muhəbbət yaki nəprətning kelidoanlıkını heq bilməydu. Uning aldida hərəkəndək ix boluxi mumkin.

□ ² Həmmə adəmgə ohxax ixlar ohxax peti kelidu; həkkanıy wə rəzil kixıgə, mehrıban kixıgə, pak wə napak, qurbanlık kılouquı wə qurbanlık kılmoquqioquımu ohxax kışmət bolidu; yahxi adəmgə kəndək bolsa, gunahkarğa xundək bolidu; kəsəm iqküqıgə wə kəsəm iqıxtin kərkkıuqıoquımu ohxax bolidu. ■ ³ Mana həmmıgə ohxaxla bu ixning kelidoanlıkı kuyax astidiki ixlar arıside külpətlık ixtur; uning

□ **8:16-17 «kənglümni danalıknı wə yər yüzıdə kılinoan ixlarnı bilip yetix üqün koyoqanda... əməliyəttə u uni bilip yətməydu»** — oqurmənlər bu ikki ayətnıng birnəqgə baxka hil tərjimilirini uqritixi mumkin. □ **9:1 «...insan özıgə muhəbbət yaki nəprətning kelidoanlıkını heq bilməydu»** — demək, «Huda uni səyidu yaki unıngğa nəprətlinidu? Heq insan bilməydu». Bəzi alımlar: «insan özıdə (bolupmu eqır künlər bexıoğa qüxkəndə) nemıning bolidoanlıkı, yaki muhəbbət yaki nəprətning bolidoanlıkını bilməydu» dəp xərğ beridu. ■ **9:2 Zəb. 73:12-14**

üstigə, insan balilirining kengülliri yamanlıqqa toloğan, pütün hayatida kenglidə təwilik turidu; andin ular ölgənlərgə qoxulidu.

⁴ Qünki tiriklərgə qoxulğan kixi üqün bolsa ümid bar; qünki, tirik it ölgən xirdin əla.

⁵ Tiriklər bolsa əzlrining əlidioğanlıqini bilidu; biraq ölgənlər bolsa heqnemini bilməydu; ularning heq in'ami yənə bolmaydu; ular hətta adəmning esidin kətürölüp ketidu, qayta kəlməydu. ⁶ Ularning muhəbbiti, nəpriti wə həsəthorlukimu allıqəqan yokağan; kuyax astida qilinoğan ixlarning heqkaysisidin ularning mənggügə qayta nesiwisi yoqtur.

Ölümgə yüzləngəndə qiloqili bolidioğan əməliylar

⁷ Baroqin, neningni huxallıq bilən yəp, xarabingni huxhuyluk bilən iqqin; qünki Huda allıqəqan mundak qilixingdin razi bolğan.

⁸ Kiyim-keqəkliring hərdaim ap'ak bolsun, huxbuy may bexingdin kətmisun. □

⁹ Huda sanga kuyax astida təksim qiloğan bimənə əmrüngning barlıq künliridə, yəni bimənilikdə ötküzgən barlıq künliringdə, səyümlük ayaling bilən billə həyattin huzur alqin; qünki bu sening həyatingdiki nesiwəng wə kuyax astidiki barlıq tartqan japayingning əjridur. ¹⁰ Qolung tutqanni barlıq küqüng bilən qiloqin; qünki sən baridioğan təhtisarada

□ **9:8 «Kiyim-keqəkliring hərdaim ap'ak bolsun»** — demək, kiyim-keqəkliring hərdaim pakiz bolsun.

heq hizmät, mäxsät-pilan, bilim yaki hekmät bolmaydu.

Danalik wə tasadipiylik

¹¹ Mən zehnimni yioqip, quyax astida kerdumki, musabikidə oqelibə yeltapanoqa bolmas, ya jengdə oqelibə palwanoqa bolmas, ya nan dana kixigə kəlməs, ya bayliklar yorutulğanlaroqa kəlməs, ya iltipat bilimliklərgə bolmas — qünki pəyt wə tasadipiylik ularning həmmisigə kelidu.

¹² Bərħək, insanmu öz waqti-saitini bilməydu; beliklar rəhimsiz toroqa elinoqandək, quxlar tapan-tuzakka ilinoqandək, bularoqa ohxax insan baliliri yaman bir kündə tuzakka ilinidu, tuzak bexioqa quxidu.

Danalikning ətiwarlanmasliqi

¹³ Mən yənə quyax astida danalikning bu misalini kerdum, u meni qongkur təsirləndürdi;

¹⁴ Kiqik bir xəhər bar idi; uningoqa qarxi büyük bir padixah qikip, uni korxap, uningoqa hujum qilidioğan yoğan potəylərni kurdi.

¹⁵ Biraq xəhərdin namrat bir dana kixi tepilip qaldi; u uni öz danaliki bilən kutuldurdi; biraq keyin, heqkim bu namrat kixini esigə kəltürmidi. □

¹⁶ Xuning bilən mən: «Danalik küq-қudrəttin əwzəl» — dedim; biraq xu namrat kixining

□ **9:15 «...dana kixi tepilip qaldi; u uni öz danaliki bilən kutuldurdi; ... keyin, heqkim bu namrat kixini esigə kəltürmidi»** — Elixə pəyoqəmbər bilən Yərəmiya pəyoqəmbər buningoqa obdan misal bolidu («2Pad.» 6-8-bablar, «Yər.» 27:12ni kəring.

danalıqı keyin közgə ilinmaydu, uning sözliri anglanmaydu.■

Danalıq, əhməklıq, gunah, təlwilik

¹⁷ Dana kixining jimjitlikta eytkan sözliri əhməklər üstidin hokuk sürgüqining warkıraxlıridin enik anglınar.

¹⁸ Danalıq urux qoralliridin əwzəldur; birak bir gunahkar zor yaxilikni halak kilidu.

10

Əkil beridioqan bəzi hekmatlər

¹ Huddi əlük qiwinlər əttarning ətirini sesitiwetidioqandək, azrakkinə əhməklıq tarazida danalıq wə izzət-hərməttinmu eoır tohtaydu.

² Danalıqning kengli ongoqa mayil, əhməqningki soləq.□

³ Əhmək kixi hətta yolda mengiwatkandimu, uning əqli kəm boləqəqqa, u əhmək ikənlikini həmmigə ayan kilidu.

⁴ Həkümdarning sanga aqqıki kəlsə, ornungdin istepa bərmə; qünki tinq-səwriqanlıq hata-səwənliktin boləqan zor hapilikni tinqitidu.

⁵ Kuyax astida yaman bir ixni kərdumki, u həkümdardin qikқан bir hata ixtur —

⁶ əhməklər yukiri mənəptə, xuning bilən

■ **9:16** Pənd. 21:22; 24:5; Top. 7:19 □ **10:2** «**Danalıqning kengli ongoqa mayil**» — qoralni tutup, əzini qoşdaq tərpidur.

təng baylar pəs orunda olturidu; □ ⁷ mən kullarning atka mingənlikini, əmirləarning kullardək piyadə mangojanlikini kərdum.□

Turmuxta uqraydiojan hətərlərgə danalığ kerək

⁸ Orini koliojan kixi uningoja yikilixi mumkin; tamni buzojan kixini yilan qeqixi mumkin; □ ■

⁹ taxlarni yətkigən kixi tax tərpidin yarilinixi mumkin; otun yaridiojan kixi həwpkə uqraydu.

¹⁰ Palta gal bolsa, birsi tiqini bilimisə, paltini küqəp qepixka toqra kelidu; birak danalığ adəmni utuq-muwəppəkijətkə erixtüridu.

¹¹ Yilan oynitilməy turup, yilanqini qaqsa, yilanqioja nemə payda?□

Danixmənlar wə əhməqləarning ix-səzliri

¹² Dana kixining səzliri xəpkətlıktur; birak əhməkning ləwliri əzini yutidu. ¹³ Səzlining bexi əhməqlik, ayioqi rəzil təlwilıktur; ¹⁴ əmma əhmək yənıla gəpni kəpəytidu. Birak həqkim kəlgüsini bilməydu; uningdin keyinki ixlarni kim uningoja eytalisun?

□ **10:6 «əhməqlər»** — ıbraniy tilida «əhməqlik» dəp elinöjan.

□ **10:7 «mən kullarning atka mingənlikini... kərdum»** — Pələstində kona zamanlarda atka minix pəkət abroyluq kixilərgıla mənşup idi. □ **10:8 «tamni buzojan kixi...»** — yaki «qitni buzojan kixi...». ■ **10:8** Pənd. 26:27 □ **10:11 «yılanqı»** — nəy qelip yilanni oynatquqi adəm. «**yılanqini qaqsa...**» — yaki «həkni qaqsa...».

15 Əhməklər japasi bilən əzlrini upritidu; qünki ular hətta xəhərgə barıdıoan yolnimu bilməydu.

Əhmək həkümdarlarning qataqliri

16 I zemin, padixahıng bala bolsa, əmiririling səhərdə ziyapət ötküzsə, həlingoqa way!■

17 I zemin, padixahıng mətiwərnıng oqlı bolsa wə əmiririling kəyp üqün əməs, bəlki özini qıwwətləx üqün muwapıq waktıda ziyapət ötküzsə, bu senıng bəhtıng!□

Yənə həkmətlər

18 Hırunluktin öyning torusi oqlay dəp qalidu; qollarning boxlukıdin öydin yamoqur ötidu.

19 Ziyapət külkə üqün təyyarlınar, xarab həyatni hux kılar; lekin pul həmmə ixni həl kılar!

20 Padixahqa lənət kılma, hətta oyungdimu tillima; hıjrangdimu baylarnı tillima; qünki asmandiki bir qıx awazingni taritidu, bir qanat igisi bu ixni ayan kılidu.■

■ **10:16** Yəx. 3:3, 4; Hox. 13:11; Am. 6:4 □ **10:17** «...özini qıwwətləx üqün muwapıq waktıda ziyapət ötküzsə,...» — yaki, «...özini tutup muwapıq waktıda ziyapət ötküzsə,...». «...wə əmiririling kəyp üqün əməs... ziyapət ötküzsə, bu senıng bəhtıng!» — baxqa birhıl tərjimisi: «...wə əmiririling məst bolux üqün əməs, bəlki salmaqlik bilən öz waktıda ziyapət ötküzsə, bu senıng bəhtıng!». ■ **10:20** Mis. 22:28

11

Birnəqqə əməliy nəsihət

¹ Nanliringni sularoşa əwət; kəp künlərdin keyin uni qaytidin tapisən. □

² Bir ülüxnı yəttə kixigə, səkkizigimu bərgin; qünki yər yüzidə nemə yamanlıq bolidioanlığını bilməysən. □ ■

³ Bulutlar yamoşuroşa toloşan bolsa, əzlrini zemin üstigə boxitidu; dərəh ximal tərəpkə örülsə, yaki jənuşb tərəpkə örülsə, qaysi tərəpkə qüxkən bolsa, xu yərdə qalidu.

⁴ Xamalni kəzıtıdıoanlar terıqılıq kılmaydu; bulutlaroşa qaraydıoanlar orma ormaydu.

⁵ Sən xamalning yolını bilmiginıgdək yaki boyıda barning həmilisining ustihanlirining baliyatqıda qandək əsıdıoanlığını bilmiginıgdək, sən həmmını yasioquqi Hudaning kıloşını bilməysən. □ ■

□ **11:1 «Nanliringni sularoşa əwət... uni qaytidin tapisən»** — bu ayət bəlkim dengiz sodisini kərsıtixi mumkin; təwəkkülqiling qanqə qong bolsa, paydisimu xunqə kəp bolidu; gəpning yənə hərhil kəqmə məniliri boluxi mumkin. Baxqa birhil təjmisı: «Neningni sular (dengizlar) üstigə taxla».

□ **11:2 «Bir ülüxnı yəttə kixigə, səkkizigimu bərgin; qünki yər yüzidə nemə yamanlıq bolidioanlığını bilməysən»** — bəzi alımlar, bu ayətmu soda-tıjarətnı kərsıtıdu, dəp qaraydu. Xuningdək uning birnəqqə kəqmə mənilirimu bolsa kərək.

■ **11:2** 2Kor. 9:10 □ **11:5 «xamalning yoli...»** — ıbranıy tilıda «xamal» wə «roş» bir söz bolup, Sulayman muxu ayəttə həmilining baliyatqıda apiridə bolidioanlıkı, əsıdıoanlıqınının həmmısı Hudaning Rohı arkılik bolidioanlıqını purıtıp kərsıtıdu (Injil, «Yuh.» 3:1-8nimu kərüng). ■ **11:5** Yh. 3:8

⁶ Səhərdə urukungni terioqin, kəqtimu qolungni ixtin qaldurma; qünki nemə ixning, u yaki bu ixning paydilik bolidioqanlikini wə yaki hər ikkisining ohxaxla yahxi bolidioqanlikini bilməysən.

Həyat künlirini ətiwarlax kerək, ihlasmən boluxi kerək!

⁷ Nur xerin bolidu, aptapni kərüxmu huzurluq ixtur. ⁸ Xunga birsi kəp yil yaxioqan bolsa, bularning həmmisidin huzur alsun. Həlbuki, u yənə qarangoquluk künlirini esidə tutsun, qünki ular kəp bolidu; kəlgüsidiki ixlarning həmmisi biməniliktur!

⁹ Yaxliqingdin huzur al, i yigit; yaxliqing künliridə kənglüng özüggə huxallıqni yətküzgəy; kənglüng halioqini boyiqə wə kəzliring kərgini boyiqə yürgin; birək xuni bilginki, bularning həmmisi üqün Huda seni sorakqa tartidu. ¹⁰ Əmdi kənglüngdin oəxlikni elip taxla, teningdin yamanlıqni neri qil; qünki balilik wə yaxliqmu biməniliktur.

12

Səzning dawami

¹ Əmdi yaman künlər bexingoqa qüxmigüqə, xundakla sən: «Bulardin heq huzurum yoktur» degən yillar yekinlaxmioquqə yaxliqingda Yaratquqingni esingdə qing tut; ² kuyax,

yorukluk, ay wə yultuzlar karangojulixip, yamoqurdin keyin bulutlar kaytip kəlmigüqə uni esingdə tutkin. □ ³ Xu küni «öyning kəzətqiliri» titrəp ketidu; palwanlar egilidu, əzgüqilər azlikidin tohtap qalidu, derizilərdin sirtqa qarap turoquqilar oquwalixip ketidu; □ ⁴ koqioqa karaydioqan ixiklər etilidu; tügməning awazi pəsiydu, kixilər kuxlarning awazini anglisila qəqüp ketidu, «nahxiqi kızlar»ning sayraxliri sus anglinidu; □ ⁵ kixilər egizdin qorkidu, koqilarda wəhimilər bar dəp qorkup yüridu; badam dərihi qiqəkləydu; qekətkə adəmgə yük bolidu, xindir mewisi solixidu; qünki insan mənggülük makaniqa ketidu wə xuning bilən təng, matəm tutquqilar koqida aylinip yüridu; □ ⁶ kümüx tana üzülgüqə, altun qinə qekiloquqə, aptowa bulak yenida parə-parə boluquqə, quduktiki qaq kardın qıqkuqə, □ ⁷ topa-qang əsli

□ **12:2 «yamoqurdin keyin bulutlar kaytip kəlmigüqə»** — yaki «yamoqurdin keyin bulutlar yokimioquqə». □ **12:3 «öyning kəzətqiliri»** — adəmnıng kapaqlirini, «palwanlar» — Adəmnıng mərilirini, «əzgüqilər» — Qixlarni, «derizilərdin kariquqilar» — Kəzlərnı kərsitixi mumkin. Keyinki ayətlərdiki bir qatar ohxitixlarmu qerilikni kərsitidu. □ **12:4 «nahxiqi kızlar»** — kuxlarni kərsitix ehtimallıqi bar. □ **12:5 «qekətkə adəmgə yük bolidu»** — yaki «qekətkə özini sərəp mangidu». «**xindir mewisi**» — muhəbbətni qozoyadioqan mewə idi. Uning «solixip kətkənlıqi» bəlkim jinisıy muhəbbətnıng suslaxqanlıqini kərsitixi mumkin. □ **12:6 «kuduktiki qaq»** — kuduktin su qikiridioqan qaqni kərsətsə kerək. «Kümüx tana (rixətə)», «altun qinə», «aptowa» wə «qaq»larning tənning qaysi əza-funksiyilirini kərsitidioqanlıqi buningda enıq deyilmıgən; biraq omumiy mənisi enıktur — bədənnıng hər bir güzəllıq-qabiliyiti zawaləqa yüzlinidu.

tupraqqa qaytkuqə, roh özini bərgən Hudağa qaytkuqə — Uni esingdə tutkin!■

⁸ Bimənilik üstigə bimənilik!» — dəydu hekmət toplioquçi — «Bimənilik üstigə bimənilik! Həmmə ix biməniliktur!»■

Hulasə

⁹ Xuningdək, hekmət toplioquçi dana bolupla qalmastin, u yənə həlkkə bilim əgittetti; u oylinip, kəp pənd-nəsihətlərnı tarazığa selip, rətləp qıktı. ■ ¹⁰ Hekmət toplioquçi yekimlik səzlərnı tepixkə intilgən; uxbu yezilərnı bolsa durus, həkikət səzlidiridin ibarəttur. ¹¹ Dana kixining səzliri zihkə ohxaydu, ularning yiqindisi qing bekitilgən mihtəktur. Ular Birla Padiqi tərıpidin berilgəndur. ¹² Uning üstigə, i oqlum, bulardin sirt hərəkəndə yezilənlərdin pəhəs bol; qünki kəp kitablarning yezilixining ayioqi yok, xuningdək kəp əginix tənni upritidu.□

Ahirki dəwət

¹³ Biz pütün ixkə dikket kilayli; Hudadin qorkkin wə uning əmr-pərmanlıriğa əməl kilərn; qünki bu insanning toluk

■ **12:7** Yar. 2:7; 3:19; Qel. 16:22 ■ **12:8** Zəb. 62:9; 144:4; Top. 1:2 ■ **12:9** 1Pad. 5:26 □ **12:12** «...i oqlum, bulardin sirt hərəkəndə yezilənlərdin pəhəs bol» — baxkə birhil tərjimisi: «... i oqlum, bulardin agah-sawaq alərn». Birak bizningə bu ayəttə Sulayman «Birla Padiqi (demək, Hudadin) tərıpidin berilgən» barlik muqəddəs yazmilarnı kərsitidu.

məjburiyitidir; □ ■ 14 qünki adəm qıloğan hər bir ix, jümlidin barlıq məhpiy ixlar, yahxi bolsun, yaman bolsun, Huda ularning sorıqını qılıdu.■

□ **12:13** «**Biz pütün ixka diqqət qılayli**» — yaki «Biz pütün ixni anglıduq». «**bu insanning toluk məjburiyitidir**» — ıbraniy tilida: «bu insanning barlıqıdır» deyilidu. Buning toluk mənisi bəlkim: «Hudadin qorkup, uning əmr-pərmanlırioqa əməl qıl» — bu Hudaning insanda bolğan məqsitidir, degəndək boluxı mumkin. ■ **12:13** Qan. 6:2; 10:12; Pənd. 3:7 ■ **12:14** 1Kor. 4:5; 2Kor. 5:10

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 12 Sep 2021

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5